

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Onderzoeksmatig werken aan onderwijsverbetering

Kwaliteitskaart voor schoolleiders

avs

Nationaal Programma
Onderwijs

Voor welke praktijkvragen geeft deze kaart handvatten?

- *Hoe krijg ik meer focus in ons speerpunt/ verbeterthema dat we in het kader van NP Onderwijs gekozen hebben?*
- *Hoe komen we tot een effectief plan van aanpak voor verbetering?*
- *Hoe komen we tot een plan van aanpak dat gedragen wordt door het hele team?*

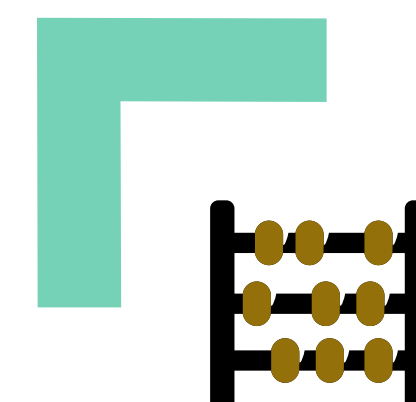
Stap 1
Verkenning
van het
vraagstuk

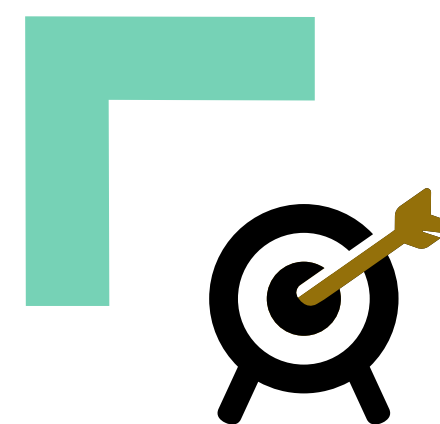
Stap 2
Literatuur-
verkenning

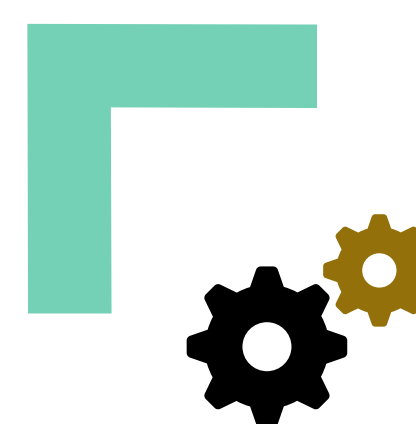
Stap 3
Analyse van
de huidige
praktijk

Stap 4
Besluit-
vorming

Stap 5
Uitvoering,
monitoring
en borging

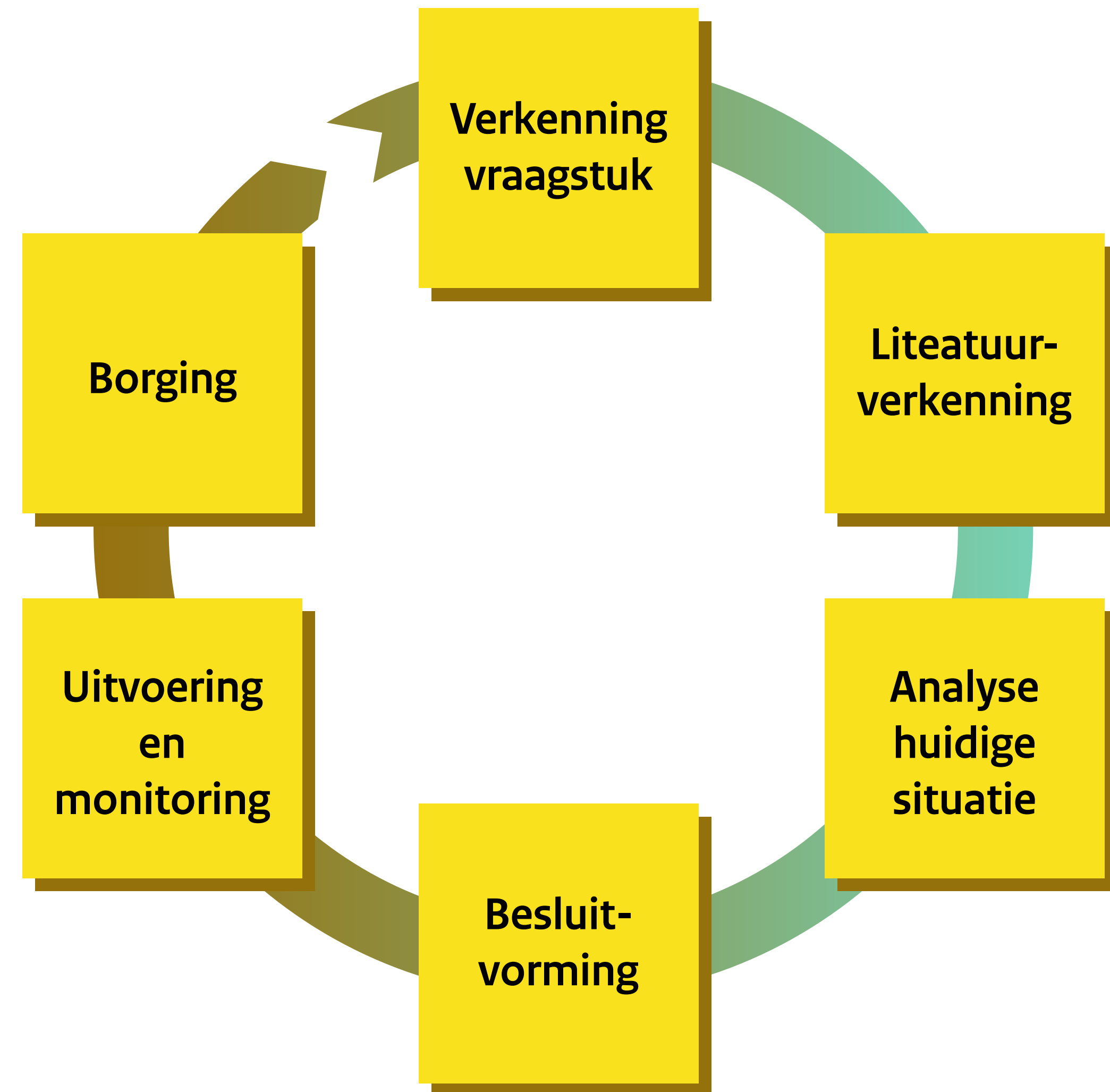
Waarom is het belangrijk om op een onderzoeksmatige wijze aan onderwijsverbetering te werken?

Veel veranderingen blijken in de praktijk uiteindelijk toch niet echt tot verbetering te leiden. Vaak heeft onvoldoende analyse plaats gevonden van wat nu precies het probleem is, ook wordt te weinig gebruik gemaakt van kennis uit onderzoek. Soms sluit de aanpak ook onvoldoende aan bij de huidige manier van werken of worden ook de aspecten die wel goed gaan aangepast, wat leidt tot demotivatie van het team. Door op een systematische en onderzoeksmatige manier te werken aan een plan van aanpak is dit plan beter onderbouwd en is er sprake van meer draagvlak.

Wat is nodig om onderzoeksmatig te werken?

Om het onderzoeksmatig werken in het team te bevorderen, kunnen schoolleiders de volgende interventies plegen:

- Richt een werkgroep in van leraren die gemotiveerd zijn om te werken aan het betreffende thema, een goede vertegenwoordiging van het team zijn en expertise van het thema hebben.
- Zorg voor een kartrekker, bij voorkeur een master-opgeleide leraar die ervaring heeft met het onderzoeksmatig werken.
- Draag er zorg voor dat deze werkgroep een onderzoeksmatige aanpak kiest, bijvoorbeeld aan de hand van onderstaande onderzoekscyclus.
- Als het team nog weinig ervaring heeft met onderzoeksmatig werken, kun je als schoolleider er voor kiezen om zelf deel te nemen in de werkgroep.

Stap 1 Verkenning van het vraagstuk

In deze fase wordt nader verkend wat precies het probleem is en bepaal je het doel van de onderwijsverbetering.

Richtvragen hierbij zijn:

- Wat is precies het probleem of de verbeterwens?
- Waarom is het een probleem? Is er een probleem achter het probleem?
- Wie zijn erbij betrokken?
- Welke acties zijn eerder ingezet om het vraagstuk op te lossen en wat was daarvan het resultaat?
- Hoe sluit het vraagstuk aan bij de visie van de school en bij het onderwijsconcept?
- Bij welke landelijke ontwikkelingen of ontwikkelingen in andere scholen sluit het vraagstuk aan?
- Wie heeft expertise op dit vraagstuk binnen en buiten de school?
- Op basis van het bovenstaande: wat willen we precies verbeteren?

Stap 2 Literatuur- verkenning

Door de literatuur te bestuderen wordt meer inzicht verkregen in:

- Wat het vraagstuk precies omvat (bijvoorbeeld vormen van differentiatie, aspecten van feedback, fasen in instructie, etcetera)
- Voor- en nadelen van verschillende aanpakken
- Waarom een bepaalde aanpak werkt
- Onder welke condities iets werkt (aandachtspunten), zodat je weet waar je op moet letten

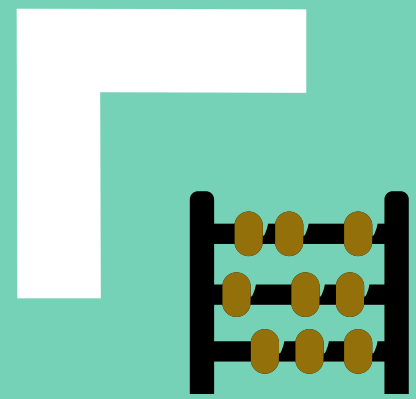
Er zijn veel sites waar literatuur handig is samengevat. Kijk bijvoorbeeld eens bij de **kennisrotonde**. Reflecteer samen op de gevonden resultaten:

- komen de resultaten overeen met onze visie?
- wat wisten we al en wat is nieuw?
- komen de resultaten overeen met onze praktijk (zie stap 3)?

Kijk eventueel ook bij andere scholen die verder zijn in hun aanpak of raadpleeg een expert.

Stap 3

Analyse van de huidige praktijk

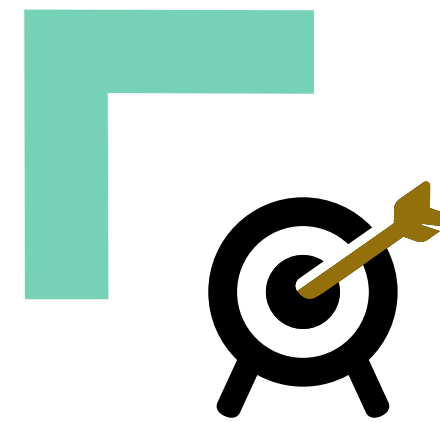
Ga na wat de beginsituatie is, door in de groepen te observeren en door gesprekken te voeren met teamleden. Gebruik hier voor de resultaten van stap 2 als 'kijkkader'.

Richtvragen om de huidige situatie in beeld te brengen zijn:

- Is de huidige aanpak in overeenstemming met wat volgens de literatuur een effectieve aanpak is?
- Wordt de aanpak uitgevoerd zoals bedoeld?
- Zijn er verschillen tussen leraren in de wijze van uitvoering?
- Welke knelpunten ervaren leraren?
- Wat gaat goed en willen leraren graag behouden?
- Welke kansen voor verbetering zien zij?
- Welke randvoorwaarden spelen een rol? In hoeverre is hier aan voldaan?

Stap 4

Besluitvorming

Op basis van stap 2 en 3 kom je tot een onderbouw plan van aanpak. Hierin kun je opnemen:

1. Wat willen we bereiken?
2. Waarom willen we dit bereiken?
3. Hoe willen we dit bereiken (waarom is dit een effectieve en passende aanpak en hoe sluit dit aan bij de ervaren knelpunten?)
4. Wie voert welke acties uit?
5. Tijdenplan
6. Wijze en momenten van evaluatie

Denk ook aan de randvoorwaarden die gerealiseerd dienen te worden, bijvoorbeeld:

- Is er professionalisering of ondersteuning nodig? Wie kan dat bieden (intern/extern)? (Zie de kwaliteitskaart *Stimuleren van leren van leraren*).
- Zijn de benodigde materialen en ICT-faciliteiten aanwezig zijn om de verbetering te laten slagen?
- Is er voldoende tijd voor overleg? Kan iedereen aansluiten?

Bespreek het plan in het team. Doordat rekening is gehouden met de wensen en opvattingen van leraren is de kans op draagvlak groot.

Betrek ook de MR bij de besluitvorming.

Stap 5

Uitvoering, monitoring en borging

Voer het plan uit zoals afgesproken is en zorg dat de voorwaarden zijn gerealiseerd. Monitor de voortgang en ga na of de beoogde resultaten worden bereikt. Zie hiervoor de kwaliteitskaart: *en bijsturen van NPO-interventies*.

Meer weten?

Zie het beroepsprofiel voor schoolleiders om meer zicht te krijgen op de eigen rol

> [Werken aan een duurzame onderwijskwaliteit](#)

Wil je gebruik maken van literatuur?

> [Kennisrotonde](#)

> [OnderWijs met kennis](#)

Anje Ros: Lectoraat Goed leraarschap,
Goed leiderschap. Fontys Hogescholen (2021)